

DA DYDEN GIK AMOK

Til Sys

Søren Birkvad

DA DYDEN GIK AMOK

Seksualitet, køn og kærlighed i dansk film
1910-1980

Syddansk Universitetsforlag 2020

*University of Southern Denmark Studies in
History and Social Sciences vol. 585*

© Søren Birkvad og Syddansk Universitetsforlag 2020
Sats, repro og tryk: Narayana Press
Omslag: Dorthe Møller, UniSats ApS
ISBN 978-87-408-3255-6

Forsidebillede: Sisse Reingaard og Ole Busck i *Stine og drengene*
(Finn Karlsson, © Nordisk Film A/S, 1969). Still: John Reventlow.

Bagsidebilleder: Birgitte Federspiel og Emil Hass Christensen i *Ordet*
(Carl Th. Dreyer, Palladium, 1955) og Paul Hagen og Bodil Udsen i
Støv på hjernen (Poul Bang, © Nordisk Film A/S, 1961).

Det Danske Filminstitut er rettighedshaver til alle A/S Palladiums film.
I øvrigt anføres under de respektive billeder det rettighedshavende
selskab først og dernæst det eventuelt oprindelige selskab i parentes.

For enkelte billeders vedkommende har det ikke været muligt at finde
eller komme i kontakt med den retmæssige indehaver af ophavsrettighederne.
Såfremt ophavsretten på denne måde er blevet krænket, er det sket ufrivilligt
og utilsigtet. Retmæssige krav i denne forbindelse vil blive honoreret, som
havde der foreligget en tilladelse i forvejen.

Udgivet med støtte fra:

Fakultet for audiovisuelle medier og kreativ teknologi, Høgskolen i Inlandet
Statens Kunstfond
Det Danske Filminstitut
STATEN ved Peter Aalbæk Jensen & Lars von Trier
Konsul George Jorck og hustru Emma Jorck's Fond
Norsk faglitterær forfatter- og oversætterforening
Clara Lachmanns Fond för befrämjande av den skandinaviska samkänslan
Den norske filmskolen

Denne bog er beskyttet i medfør af gældende dansk lov om ophavsret.
Kopiering må kun ske i overensstemmelse med loven, og kopiering
til undervisningsbrug må kun ske efter aftale med Copydan Tekst og Node.

Syddansk Universitetsforlag
Campusvej 55
5230 Odense M

www.universitypress.dk

Forord

Danskerne er berømte og berygtede for deres frisind. Det forstår man bedre, når man opsøger den danske filmhistorie. Den udmærker sig blandt andet ved sensationelle stumfilmfrivoliteter, sexede film noir-melodramer, sengekantsfilm, obskøne Jesusfilm, tabunedbrydende ungdomsfilm og de verdensberømte filmkunstneriske provokationer af Lars von Trier. Den liberale danske tradition er historisk set tæt forbundet med kulturradikalismen og dens idéer om “det frie menneske”, der løsriver sig fra konservative autoriteter, religiøse dogmer og snærende bånd på ikke mindst seksualitetens område. Alligevel må dette frisind indskrives i en endnu bredere tradition, nemlig ytringsfrihedens. Idéhistorisk er ytringsfriheden et barn af oplysningstiden og dennes krav om tolerance, ligesom de klassiske idealer om tale-, trykke- og religionsfrihed fremstår som en central, men også forkættet del af dagens menneskerettighedstankegang.

Det er således inden for ytringsfrihedens domæne, at danskerne i to omgange inden for det sidste halve århundrede har henholdsvis udmærket og blame-ret sig i verdens øjne. Da Danmark i 1969 som det første land i verden afskaffede voksencensuren og dermed slap billedpornografien løs, vakte det enorm forargelse i store dele af den vestlige offentlighed, mens frigivelsen andetsteds høstede anerkendelse som et banebrydende eksempel på en nation, der tog ytringsfriheden alvorligt. Vandene blev tilsvarende delt, da *Jyllandspostens* offentliggørelse af de såkaldte Muhammed-tegninger i 2005 udløste eksplosive protestdemonstrationer i det, som siden 1969 var blevet til en i endnu højere grad globaliseret offentlighed. Muslimer overalt på kloden rasede, mens liberalitetens ivrigste forkæmpere tog tegningerne i forsvar. I disse tilfælde var stridens æble to af historiens mest brændbare emner, nemlig sex og religion. I begge tilfælde havde Danmark for mennesker verden over forbrudt sig mod en altafgørende, etisk-religiøs grænse gennem sit demonstrative frisind.

Hvis frisindet er den danske dyd, er der altså – i traditionens optik – tale om en dyd, som er gået amok. Ikke desto mindre synes *det grænseoverskridende* at forblive en dansk kerneværdi. I Danmark indgår fändenivoldskheden som en del af en moderne grundfortælling, der i sin alment udbredte, affir-

mative form lader sig sammenfatte sådan: *Danmark er en frisindet nation, som på navnlig ytringsfrihedens og seksualitetens område har været et internationalt foregangsland.*¹ Denne selvforståelse omfatter også i bred forstand filmhistorien. Således indebar voksencensurens afskaffelse i sin tid et opsigtsvækkende gennembrud for kunstens frihed og for ytringsfriheden generelt, men den førte også til en bølge af filmpornografiske eksportsuccesser i den seksuelle frigørelses navn. Lang tid forinden, i dansk films succesombruste barndom, var det erotiske melodrama blevet et dansk stumfilm-brand over hele verden, legemliggjort af superstjernen og "vampen" Asta Nielsen. Og lang tid efter – i 90'ernes berømte Dogmefilm og i hovedværkerne af Lars von Trier – vakte film-Danmark endnu en gang international opsigt gennem tabubrød og en tilsyneladende uhæmmet sexfascination.

Denne bog peger på konstansen, men også på de mange afvigelser, som ligger bag den nationale yndlingsfortælling om ytringsfrihedens og den frie kærligheds filmland. At give fan' i det bornerte og pæne synes i dag at være et ideal og en vane, som stadigvæk – trods alle indbyrdes stridigheder – forener mange af kræfterne til venstre og højre i kulturdebatten. Alligevel synes fandanivoldskheden at være et ideal, som skaber tiltagende ambivalens og splittelse i begge lejre.² Både det ene og det andet – den frisindede strøm-

-
1. En mere upåagtet del af denne grundfortælling er den omstændighed, at den tyskfødte hoffæge og kabinetsminister Johann Friedrich Struensee i 1770 fik indført ytringsfrihed i Danmark som det første land i verden. Censurafskaffelsen varede dog kun nogle måneder og gavnede ikke den upopulære oplysningsreformatør. Efter at have begået statskup i 1771, og dermed tiltaget sig magt som den faktiske eneheriker i Det Danske Rige, blev Struensee offer for et modkup, sat for en domstol og henrettet i 1772 (jf. Mchangama & Stjernfelt 2016, 17).
  2. Dagens sammensatte billede fordeler sig ikke bare mellem, hvad Jens-Martin Eriksen og Frederik Stjernfelt spydigt kalder "de anstændige" i især debatten om det multikulturelle samfund (det vil sige dem, som mener, man må undgå at krænke religiøse følelser og passionerede ytringsfriheds fortalere som dem selv (2013)). Sammensatheden viser sig også i det delvis generationstypiske meningsfælleskab, som kendetegner vidt forskellige politikere og kulturpersonligheder, når det drejer sig om sex. For eksempel har den nationalkonservative Pia Kjærsgaard fremhævet pornofrigivelsen i 1969 som indbegrebet af positiv danskhed (*Information* 4.12.1999), ligesom den gamle venstresocialist Preben Wilhjelms i DR-dokumentaren *Candy Film – da børneporno var lovlig* (2016), nu som dengang, argumenterer for en almindelig adgang til børneporno, idet han blandt andet åler Kristeligt Folkeparti-politikerens Inge Krogh (der i 70'erne var imod legaliseringen) for at "have sex på hjernen"!

ning og de konservative modkræfter, foruden det store midterfelt – lader sig undersøge i filmarven. Man genkender brudfladerne i såvel de lavere som de øvre lag i filmens økosystem (fra folkekomedier til den store filmkunst), ligesom de ikke bare viser sig *mellem* filmene, men også i den enkelte film. Anskuet i dette facetterede perspektiv afspejler filmene noget større end sig selv, nemlig *mentaliteten*: de kollektive forestillinger og uudtalte antagelser, som gør sig gældende i kulturen og samfundet over store tidsspand, og som opererer parallelt med de bevidste ideer.³

Den kultur- og mentalitetshistoriske genstand i denne bog er således den erotiske kærlighed og seksualmoralen, som disse indbyrdes forbundne fænomener ses aftegnet i den danske fiktionsfilm over store dele af det 20. århundrede. Målet er, i en bevidst blanding af akademisk afhandling og den bredt anlagte krønike, at tilbyde en fremstilling af vidt forskellige typer film: 1910'ernes og 20'ernes erotiske melodramer og filmkunstneriske undtagelsestilfælde (Carl Th. Dreyer), 30'ernes vovede folkekomedier, 40'ernes screwball-komedier og poetisk-realistiske melodramer, 50'ernes skabererotiske Morten Korch-bølge og sexforskrækkede ungdomsfilm, foruden 60'ernes erotiske lystspil, frigjorte nybølgefilm og sexexploitationfilm samt 70'ernes bløde og hårde porno, antiautoritære ungdomsfilm, vilde avantgardeeksperimenter og personlige filmkunst.⁴ I dette udvalg, som baserer sig på nærlæsningen af godt og vel 250 spillefilm, ligger der en traditionsvidereførelse, men også en udvidelse af terrænet. Især den grundige tematisering af sex-komedierne og andre lavprestige-genrer (blandt andet exploitationfilm, kristne film og de konservative outsiderfilm af Knud Leif Thomsen) er i høj grad min egen. Dertil kommer en mere traditionel ambition: Jeg tolker filmene som et led i større social-, kultur- og seksualhistoriske kontekster og tidsperspektiver. I mine øjne hænger handlingen i sengekantsfilmene ofte direkte sammen med livs-

---

3. Der henvises til det særlige mentalitetsbegreb i den franske Annales-skole, som fra 1929 under blandt andre Marc Blochs ledelse tilstræbte en "total" historieforståelse, som nedtonede eliteorienteringen i idéhistorien til fordel for en orientering mod menigmand og det hverdagslige i en konkret, social sammenhæng (Dahl 1995, 14-15).

4. For læsere af denne bog, som ønsker at gå forfatteren efter i sømmene eller fornøje sig for egen regning, står den danske filmskat til rådighed gennem markedet for dvd- og Blue ray-udgivelser, streamingtjenester og internetmedier (især Nordisk Films Dansk Filmskat, Blockbuster, YouTube og Det Danske Filminstituts side for digitaliserede stumfilm, Stumfilm.dk). I særlige tilfælde udgør Det Danske Filminstituts dvd-samlinger i Filmhusets bibliotek i København et glimrende alternativ.

synet i Inge og Sten Hegelers sexbrevkasser, ligesom for eksempel holdningen i Knud Leif Thomsens antipornografiske 60'er-film *Gift* lader sig parallelisere med værdikonservative strømninger i 50'ernes norske kulturdebat.

Bogens historiske afgrænsning kræver en kort forklaring. Jeg begynder ikke i 1896, hvor de første filmvisninger i Danmark fandt sted, og som umiddelbart blev efterfulgt af en national egenproduktion af primitive småfilm. Jeg begynder i året 1910, som indvarsler den såkaldte guldalder i dansk filmhistorie: det internationale gennembrud for dansk film i almindelighed og de erotiske melodramer i særdeleshed. At hovedfremstillingen slutter omkring 1980, er heller ingen tilfældighed. På dette tidspunkt er udviklingen i retning af en stadig friere filmkultur kulmineret. Seksualmoralens forvandling – fra en moralistisk forbudslinje via den ideologisk-kommercielle frihedsbølge til 80'ernes afmatningsfase og en ny moralsk selvbesindelse – lader sig aflæse i censurinstitutionens gradvise kollaps. I dagens Danmark er der ingen grænser for, hvad selv store børn får lov at se i biografen, hvis de bare har selskab af en voksen. Og uden for biografens saler hersker internettets oceaniske privatliv.

Man kan således sige, at årene fra 1910 til 1980 betegner et tidsrum, hvor frisindet for alvor, omend gradvist, sætter sig som en national selvforståelse og en national stolthed i mange danskere – især som vi er blevet tolket af medierne dengang og nu.⁵ I en sådan forståelse begynder beretningen med Asta Nielsen-melodramaet *Afgrunden* fra 1910 og slutter med en film som for eksempel Christian Braad Thomsens filmdokumentariske apologi for incest, *Den man elsker*, fra 1980. Efter den sidstnævnte specialitet – en sidste krampetrækning i film-Danmarks seksuelle revolution – opstår de i mine øjne mere moralsk anfægtede, for ikke at sige (skabs)moralistiske, strømninger i dansk film, som i nyere tid lader sig spore i navnlig Lars von Triers, Thomas Vinterbergs og Susanne Biers toneangivende værker.

Dette historiske udviklingsforløb bliver i bogen afdækket ad to hovedspor. Det ene spor er kronologisk anlagt. Her udfoldes en stor fortælling gennem

---

5. Noget sådant understreges af det forhold, at perioden 1910-1980 udgør den måske mest monokulturelle periode i dansk historie (jævnfør side 72-80). Som i en slags officiel bekræftelse blev "frisind" i 2016 indlemmet i den såkaldte Danmarkskanon, initieret af den tidligere kulturminister Bertel Haarder og baseret på 2.425 indsendte forslag til "danske værdier". Frisindet indgik i kanonen på linje med ni andre værdier (blandt andet "den kristne kulturarv", "hygge", "frihed" og "velfærdssamfundet"), som blev stemt frem af 300.000 danskere ved denne anledning.

eksempler, udbygget og kommenteret af et omfattende billedmateriale. I dele af fremstillingen anlægges jeg en bredt syntetiserende form. I andre dele tætner fremstillingen til i casestudies og næranalyser af anerkendte hovedværker som for eksempel Benjamin Christensens *Häxan*, Carl Th. Dreyers *Michael* og *Vredens Dag*, Johan Jacobsens *Soldaten og Jenny*, Palle Kjærulff-Schmidts *Weekend*, Henning Carlsens *Sult* eller Nils Malmros' *Drenge*, foruden populærkulturelle nøgletekster som Gregers' *Mille, Marie og mig*, O'Fredericks' *De røde heste*, Bangs *Støv på hjernen*, Ahlbergs *Jeg – en kvinde*, Hilbards *Mazurka på sengekanten* og Arnfred og Kristiansens *Mig og Charly*.

Hvert tiårskapitel indledes med en summarisk kontekstualisering, som drøfter de kultur- og mentalitetshistoriske aspekter ved seksualitetsbegrebet i den pågældende periode, men som også kort præsenterer dens almene filmhistoriske karakteristika. At fremstillingen bygger på decennier, tilskrives en tradition, som står så stærkt i vor fælles bevidsthed, at den afføder sit eget faste forbehold: Det er ikke altid, at overgangene lader sig identificere ved et årstal, som slutter med 9.

Rent kvantitativt fylder 60'erne og 70'erne mest. Det skyldes for det første tiårenes berømmelse. Man tør spørge: Hvad gør 60'erne og 70'erne så unikke i også international sammenhæng? For det andet er det denne periode, som peger mest direkte frem mod vor tids almene problemstillinger. I opsummerings- og perspektiveringskapitlet sammenfatter og kommenterer jeg således (efter enkelte flashforwards i hovedtekst og noter) den filmhistoriske udvikling fra 1980 til vore dage i en principielt drøftende form.

Bogens andet hovedspor tilbyder et film- og historiefagligt apropos. Det sker gennem noteapparatets jævnlige specifikationer og perspektiveringer, men også gennem det bredt anlagte indledningskapitel. Her præciserer og udvider jeg bogens problemstilling og "grundfortælling", som den er skitseret i dette forord, samt spørgsmål vedrørende seksualitetens og kærlighedens ontologi, seksualmoralens historie, filmcensuren som fænomen, filmvidenskabens forskellige skoler inden for forskningsfeltet sex og film, filmmediets tematiske, narrative og stilistiske sex-stereotyper samt aspekter vedrørende nations- og modernitetsbegrebet i et historiografisk perspektiv. Dette indledningskapitel kan læses som en filmvidenskabelig oversigtsartikel i sin egen ret, men udgør også en referenceramme for den filmhistoriske fremstilling.

Som monografi er *Da dyden gik amok. Seksualitet og kærlighed i dansk film 1910-1980* den første af sin slags. Det kan virke som et paradoks, at der – på trods af temaets betydning i danskernes nyere kulturhistorie – er skrevet så

forholdsvis lidt om erotik og sex i dansk film. Den eneste bog, som tematisk minder om nærværende projekt, er den amerikanske Jack Stevensons *Scandinavian Blue. The Erotic Cinema of Sweden and Denmark in the 1960s and 1970s* (2010), der empirisk set er et pionerværk, men som, i en sammenligning, er ikke-akademisk anlagt og snævrere i sit sigte (Stevensons hovedfokus er tyveårsperiodens skandinaviske sexfilm fra en amerikansk synsvinkel). I øvrigt kommer interessen for det danske sextema til udtryk i en lille gruppe mindre, filmvidenskabelige specialstudier i ind- og udland om 70'ernes filmpornografi (Nørrested 1991, Skretting 2003, Wallenberg 2005, Thorsen 2014, Schaefer 2015, Heffernan 2016).

I forhold til Danmark synes svenskerne at dyrke deres fortid som verdensberømt pornonation med en større filmvidenskabelig nidkærhed, jævnfør en nyere fremstilling som *Swedish Cinema and the Sexual Revolution* (Björklund & Larsson, 2016). Derudover må man som skandinav ofte ty til den amerikanske og britiske faglitteratur for finde omfangsrige bibliografier inden for forskningsfeltet sex og film. Ved et seminar om temaet ved De nordiske film-dage i Lübeck for nogle år siden diskuterede deltagerne, hvorfor så få film- og medievidenskabsfolk i Norden engagerer sig i temaet. "Generthed", lød et bud. I så fald synes genertheden eller manglen på samme at fordele sig på en nok så forskellig måde mellem de skandinaviske broder- og søsternationer. Det er således en af sideambitionerne i denne fremstilling (ofte i notesform, men også i større stil) at tematisere de interskandinaviske ligheder og forskelle, når det drejer sig om film og sex. Også i denne forstand ønsker jeg – som et led i filmmediets transnationale karakter, ikke mindst hvad dette tema angår – at byde ind med et stykke ægte nordisk filmvidenskab.

Det er på dette sted i forordet, at man plejer at takke. Det gør jeg med glæde. En faglig tak rettes i særlig grad til to kolleger, som på hver sin måde har været strålende støtter undervejs. Min gamle mentor og ven fra Københavns Universitet Peter Schepelern har nærlæst samtlige kapitler og påpeget faktafejl, tvivlsomme påstande og sproglige mangler i kraft af sit uforlignelige film- og kulturhistoriske overblik. Min norske filmhistorikerkollega Jan Anders Diesen har vurderet diverse kapiteludkast og har holdt mig til ilden med sin velfunderede entusiasme for projektet. Desuden har nordiske fagfæller som Gunnar Iversen, Anne Marit Myrstad og Erik Hedling givet mig autoritative og opmuntrende tilbagemeldinger på det samlede manuskript. Tak til forskningsbibliotekar Kristin Sandvik for hjælpen og til billedarkivar Madeleine Schlawitz ved Det Danske Filminstitut for råd og dåd. Tak også til

Niels Svinding, hvis sommerhus var min arbejdsbase, da det hele begyndte i januar 2016, til Morten Schyberg, produktionsleder og altnuligmand i filmbranchen, som i en lang samtale gjorde fortiden levende for mig, til Sys Svinding, som har åbnet mine øjne for den unge Dirch Passers sexappeal, og til Susanne Birkvad for hendes helhjertede forsvar for fru Sejersen i *Far til fire*. Også min mor Inge Birkvad (1924-2019) har fordybet sig i manuskriptet og været en stor inspirationskilde gennem vore samtaler om hendes ungdom i 40'erne og de film, som fulgte med.

Ud over denne hjælp og inspiration på det personlige plan har jeg nydt godt af opbakningen fra en række institutionelle instanser. I denne forbindelse retter jeg en særlig tak til min dejlige arbejdsplads, Høgskolen i Innlandet/Inland Norway University of Applied Sciences, for en semesterpermission i efteråret 2016, der var helliget projektet, og til Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening for støtten til et vigtigt inspirationsophold i samme periode ved University of California, Berkeley. Fakultet for audiovisuelle medier og kreativ teknologi har på centralt niveau og gennem forskningsudvalget ydet en uundværlig økonomisk støtte til udgivelsen. Det samme gælder for Den norske filmskolen, som holder til under samme tag, og for donationer i Danmark fra Statens Kunstfond, Det Danske Filminstitut, holdingselskabet STATEN ved Peter Aalbæk Jensen og Lars von Trier, Konsul George Jorck og hustru Emma Jorck's Fond samt det svenske Stiftelsen Clara Lachmanns Fond för befrämjande av den skandinaviska samkänslan. Desuden tak til Jesper Andersen i Det Danske Filminstitut for det gode samarbejde omkring Cinematekets visningsserie "Uden en trævl. Den seksuelle revolution i dansk film" i forsommeren 2019. Endelig retter jeg en stor tak til Syddansk Universitetsforlag ved forlagsredaktør Jakob Offersøy Brøbecher, som også i denne omgang har udgjort fundamentet for det hele.

Lillehammer, december 2019
Søren Birkvad

Indhold

Forord 5

1. **Seksualitet og seksualmoral, film og nation: en historisk-teoretisk indledning 17**
  - Den danske dyd går amok 18
  - Sex, erotik og kærlighed – definitioner og tolkningskoler 29
  - Grundrids af seksualmoralens historie 34
  - Seksualitet og filmcensur 42
  - Seksualitet og filmvidenskaben 47
  - Tematiske, narrative og stilistiske sex-stereotyper i film 65
  - Moderniteten, den nationale film og historien 72

2. **Erotikken og melodramaet**
  - 1910-1920 83
  - Opskriften og eftermælet: *Den hvide slavehandel* og *Afgrunden* 84
  - Filmen mellem rabarberkultur og middelklassesmag 89
  - Erotik i det stumme melodrama 95
  - Mindre sex: den idealistiske bølge 104
  - Den 1910'ende muse: analyse af *Afgrunden* 112

3. **Troldkvinder i Fy og Bi-land**
  - 1920-1930 131
  - Den (a)seksuelle klovn: Fy og Bi med flere 134
  - Sublimering for homo og hetero: 1920'ernes og 60'ernes Dreyer 140
  - De vilde syners hekseri: Benjamin Christensens *Häxan* 156
  - Ånden og kødet: Dreyers heksefilm 174

4. **Let til sinds og krop**
  - 1930-1940 191
  - Krop med lyd på: *Tretten Aar* 194
  - Liberale folkekomedier 201

- Passende fræk: Marguerite Viby, lystspillet og landeplagen 209
Frisind og forbehold: *I Dag begynder Livet* og andre romantiske komedier 218
- 5. Filmens lys, erotikkens mørke**
1940-1950 229
"Idiot's delight". Screwball og romantiske komedier 232
Det moderlige køn. Problemdramaet 250
Den hårde drift. Dansk film noir 258
Erotisk besættelsestid 274
Livet trods alt. Social og poetisk realisme 284
Lys og mørke i 40'er-filmen: en opsummering 301
- 6. Landlige lidenskaber i byen**
1950-1960 305
Morten Korch og folkekomedierne: i familiens og samfundets skød 310
Traditionen i mellemgear: frække lystspil og romantiske komedier 327
Fristelser og fataliteter: kristne film og melodramer 339
En fremmed banker på: et casestudy 349
Det dårlige selskab er seksuelt: ungdomsfilmen 363
- 7. 69-oprøret: den seksuelle revolution og filmen**
1960-1970 385
Passer passer husmødre: erotik i populærfilmen 394
Scandinavian Sin: dansk-svensk konkurrence og samarbejde 414
Triste orgier og tossede paradiser: exploitation og præ sengekant 426
Jeg – en dansk film. Sexploitation som bekendelse og profeti 441
Knud Leif Thomsen: auteur og konservativ outsider 456
Den moderne kunst: nybølgefilmene og frigjortheden 479
Puberteten fra 14 år til nogenogtyve: film om de unge 505
Fra popkunst til Jesus-sex: avantgardefilmen 522

8. **Sengekanter og nye pegefingre**
1970-1980 545
Blød og hård folkekomedie: *Sengekants-* og *Stjernetegns-*filmene 556
Fra Henry Miller til køns(livs)debat 593
Socialrealisme, nationalarv og anden offentlig (tv)service 622
Den definitive grænseoverskridelse. Utopi og realisme i ungdomsfilmen
og film om de unge 652
9. **Fra Asta Nielsens afgrund til Triers:
opsummering og perspektivering 701**
- Litteratur 737
- Navneregister 754
- Titelregister 772